
SOLIDARNO PORODIČNO BANKARSTVO, PRETPOSTAVKE PRIMJENE I ODRŽIVOST

SOLIDARITY FAMILY BANKING, ASSUMPTIONS OF APPLICATION AND SUSTAINABILITY

Prof. dr Dragana Bašić, vanredni profesor¹⁶¹

Apstrakt: Rad je motivisan istraživanjem mogućnosti koncipiranja originalnog modela finansiranja potreba privrede i stanovništva u uslovima opšte finansijske zaduženosti. Uzimajući u obzir ključne determinante kao što su solidarna ekonomija, solidarnost i kulturne vrijednosti nacija, koncipiran je model solidarnog porodičnog bankarstva čija bi primjena doprinijela investicijama i potrošnji u pravcu oživljavanja privredne aktivnosti, zapošljavanja i samozapošljavanja. Ključno ograničenje održivosti koncipiranog modela je stepen socijalizacije, bliskosti i povjerenja u porodici, spremnost članova porodica za racionalizaciju, štednju i odricanje i opšte prihvaćeni stepen tolerancije rizika ulaganja bez motiva profita.

Ključne riječi: solidarno porodično bankarstvo, socijalna i solidarna ekonomija, kulturne vrijednosti, investiranje bez motiva profita

Abstract: The paper is motivated by investigating the possibilities of making of the original model of financing needs of the economy and the population in terms of general financial indebtedness. Taking into consideration key determinants such as the economy of solidarity, solidarity and cultural values of nations, conceptualized the model of solidarity family banking application which will contribute to the growth of investments and spending towards the revival of economic activity, employment and self-employment. A key constraint sustainability of conceived model is the level of socialization, closeness and trust in the family, willingness of family members to rationalization, savings and sacrifice and the generally accepted level of risk tolerance of investment without profit motive.

Key words: solidarity family banking, social and solidarity economy, cultural values, investing without profit motive

1. UVOD

Svjetske ekonomije bilježe trend prezaduženosti, rasta nepovjerenja u bankarski sistem koji je opterećen rastućim moralnim hazardom, te trend slabljenja finansijskih tržišta. Prema podacima OECD-a, prosječna finansijska zaduženja ukupne svjetske ekonomije značajno su porasla od sredine 90-ih godina prošlog vijeka i tokom nedavne krize prevazišla su 1000% BDP-a.[8] Stepenn ukupne zaduženosti privrede i stanovništva je dosta visok i razlikuje se od zemlje do zemlje. Visok nivo zaduženja privrede i stanovništva odražava se negativno na njihovu sposobnost da uravnoteže potrošnju i investicije, a vlade zemalja da efikasno ublaže negativne krizne šokove. Ovakvo stanje ima negativne implikacije na

¹⁶¹ Ekonomski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Ulica Majke Jugovića 4, Banja Luka

Prof. dr Dragana Bašić

Rođena je 1970. godine u Banjoj Luci. Vanredni profesor je Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci u užoj naučnoj oblasti Poslovne finansije na izbornim i povjerenim disciplinama Bankarstvo, Bankarski menadžment, Bazelski principi, Upravljanje rizicima i Međunarodno bankarstvo na I i II ciklusu studija. Na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci obavlja dužnost Šefa Katedre za računovodstvo i poslovne finansije.

Diplomski studij završila je 1993. godine na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci.

Magistrirala je 2002. godine na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci iz oblasti ekonomskih nauka na magistarskoj tezi „Bankarsko upravljanje hartijama od vrijednosti (bankarski portfolio menadžment)“.

Doktorirala je 2008. godine na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci iz oblasti ekonomskih nauka na doktorskoj tezi „Determinante i mogućnosti zamjene kredita obveznicama u uslovima nedovoljno razvijene finansijske strukture“.

Autor je monografije „Savremeno bankarstvo“ i naučnih i stručnih radova iz oblasti bankarstva i poslovnih finansija objavljenih u domaćim i stranim naučnim izdanjima.

U dosadašnjem naučno-istraživačkom radu pokazala je posebno interesovanje za osnove savremenog bankarstva i metodologiju upravljanja bankama, transmisivnu ulogu monetarnih sistema, uzročno-posljedičnu povezanost u nastanku finansijskih i bankarskih kriza i metodologiju njihovog rješavanja, kao i pitanje regulacije i samoodrživosti bankarskih aktivnosti u dinamičnom finansijskom okruženju.

funkcionisanje bankarskih sistema, a usporavanje privrednog rasta, smanjenje investicija, zapošljavanja i potrošnje negativno se odražava na budžetske prihode i rashode. Ovi trendovi su praćeni i smanjenjem finansijskog potencijala na tržištima, što se direktno odrazilo na usporavanje privredne aktivnosti, rast nezaposlenosti i siromaštva u svjetskim ekonomijama.

„Međutim, u uslovima krize i depresije svaki ekonomski sistem doživljava svoje "preispitivanje i veliko

spremanje", uočavajući pri tom sve negativne trendove u sistemu i, uz blagovremene i efikasne mjere njihove eliminacije ili prevazilaženja, inovativnim rješenjima i sprovođenjem mjera štednje i racionalizacije, stvara uslove za svoj novi ekonomski uspon.“[2]

Uvažavajući činjenicu da bez proizvodnje i potrošnje nema privrednog razvoja neophodno je iznalaziti modalitete prevazilaženja dužničke krize u svim sektorima ekonomije kako bi se pokrenuli investicioni ciklusi.

Model solidarnog porodičnog bankarstva uvažava zanemarene determinante socijalne ekonomije i kulturnih vrijednosti nacije i njegov razvoj i primjena bi doprinijela djelimičnom ublažavanju problema visokog nivoa zaduženosti sektora stanovništva, te novim investicijama i potrošnji što bi pozitivno uticalo na pokretanje privrednih aktivnosti i zaposlenost. Model ima svoju održivost isključivo u nacionalnim okvirima čije su kulturne vrijednosti okarakterisane visokim stepenom solidarnosti, socijalizacije, bliskosti i povjerenja u porodici, te spremnošću za racionalizaciju, štednju i odricanje i niskim ili prosječnim stepenom tolerancije rizika.

2. KONCEPT SOLIDARNOG PORODIČNOG BANKARSTVA

Kao što je i naglašeno u definisanom hipotetičkom okviru, koncept solidarnog porodičnog bankarstva determinisan je osnovama socijalne ekonomije, socijalnih i solidarnih finansija i kulturnim vrijednostima nacije, te počiva na bankarstvu zasnovanom na principima solidarnosti i uzajamne pomoći, društvene odgovornosti i etičkom kodeksu u poslovanju.

Socijalno i solidarno finansiranje predstavlja „konherentan sistem koji integriše finansijske odnose i društvene interakcije u okviru formi podrške, povjerenja i solidarnosti“ [12] i obuhvataju finansijske aranžmane poput etičkog bankarstva, finansijskih zadruga, zajednica razvojnih banaka, solidarnog mikrofinansiranja, zajednica zasnovanih na šemama štednje uključujući rotirajuću štednju, štedno-kreditnih zadruga, odnosno solidarnih revolving fondova, te porodičnog i raznih drugih oblika participativnog budžetiranja. Prvenci koncepta socijalne ekonomije nalaze se u 18. i 19. vijeku kada se osnivaju “grupe za samopomoć i druga udruženja koja se rukovode principima filantropije i milosrđa”, a koja nastaju kao “spontana reakcija radničkih slojeva da prevaziđu teškoće životnih uslova u vreme prvobitne akumulacije i podstaknu aktivnosti koje u tom periodu nisu bile pokrivene socijalnom politikom”. [9] Istorijski posmatrano, prve finansijske institucije koje su u svojoj djelatnosti imale elemente socijalnih i solidarnih finansija javile su se davne 1663. godine u Holandiji u formi prvih uzajamnih osiguravajućih društava, zatim u 18. vijeku u Francuskoj u formi prvih tzv. “caisse de secours”, te 1864. godine u Njemačkoj osnovanjem The Raiffeisen Bank i početkom 20. vijeka The Mouvement Desjardins u Kvebeku što je otvorilo vrata istoriji kooperativnog bankarstva. [5]

Preko dvadeset godina evropske institucije (Evropski parlament, Evropska komisija, te Ekonomski i socijalni odbor) uočavaju kapacitet socijalne ekonomije u ispravljanju značajnih socijalnih i ekonomskih neravnoteža i postizanju različitih ciljeva od opšteg interesa. Evropski parlament je odredio socijalnu ekonomiju kao temeljni stub i kamen temeljac evropskog socijalnog modela (*clé de voûte du modèle social européen*) u skladu s kojim se zemlje članice i Evropska komisija moraju konkretno obavezati da će socijalnu ekonomiju učiniti efikasnim instrumentom za postizanje određenih ciljeva javne politike u opštem interesu i cilja vrijednog samo po sebi kao što su zadrugarstvo, uzajamnost i inicijative civilnog društva koje su u opštem interesu, a koji je nezamjenjiv u konsolidaciji razvijenog društva i vrijednosti koje se povezuju s evropskim socijalnim modelom. [3] Socijalne finansije se mogu naći u različitim oblicima širom Evrope, kao što su Groenfonds u Holandiji, Social impact bonds u Velikoj Britaniji, etičke banke u Njemačkoj i Italiji, te finansiranje u Francuskoj koje je bazirano, pored skromne finansijske dobiti, na “dvostrukoj donjoj liniji povrata”, mjerenoj ostvarenjem određenih društvenih ciljeva i/ili zaštite životne sredine sa, prema podacima od 31. decembra 2014. godine, preko milion uključenih pojedinaca u ulozi solidarnih štediša i 6,84 biliona evra ukupne aktive solidarne štednje preko štednih računa, fondova solidarnosti, direktnih investicija i sl. [13]

Istorijski posmatrano, neke značajne postulate modela solidarnog porodičnog bankarstva možemo naći u izvorima iz 19. i 20. vijeka koji govore o nastanku i egzistenciji porodičnih zadruga, kao ustanova koje su specifične za Južne Slovence, najviše kod Srba, ustanove koje su nastale u feudalizmu, ili porodičnih oblika nastalih na prelazu iz rodovskog u klasno društvo. [7]

Ključne pretpostavke modela solidarnog porodičnog bankarstva su:

- ~ Diferencijacija u užoj i široj porodici u pogledu ekonomske snage i potreba za slobodnim finansijskim sredstvima,

- ~ visok stepen socijalizacije i povjerenja u porodici (porodična bliskost),
- ~ visok stepen samosvijesti o potrebi racionalizacije u porodici (racionalna potrošnja i individualna štednja),
- ~ zakonska mogućnost zaključivanja formalnog ugovora između fizičkih lica sa supsidijarnom klauzulom i mogućnost cesije,
- ~ zakonska mogućnost bankarske garancije fizičkim licima na potpisane ugovore,
- ~ učešće banaka u solidarnom porodičnom aranžmanu u dijelu investiranja novca i servisiranja duga,
- ~ postojanje jasnog cilja i namjere u pogledu investiranja novca.

Prema svojim osnovama koncept solidarnog porodičnog bankarstva je jedan svojevrsni vid finansijske disintermedijacije kojim se na neki način „zaobilaze“ bankarske institucije kada je u pitanju finansiranje određenih investicionih poduhvata. Banke su u ovom modelu isključivo u ulozi serviser, osiguravatelja i kontrolora procesa finansiranja određenih investicionih naprezanja na osnovama poštivanja etičkih kodeksa i principa društveno odgovornog ponašanja, ali ne direktni finansijeri sa unaprijed definisanim uslovima plasmana i servisiranja duga.

Model solidarnog porodičnog bankarstva predstavlja svojevrsnu kombinaciju zadrugarstva i mikrofinansiranja u čijoj osnovi može da egzistira jedna od sledeće tri institucionalne forme ili njihova kombinacija[4]:

Individualno bazirani pozajmljivači (standardni bilateralni ugovori između povjerioca i jednog dužnika). Odgovornost za otplatu duga je individualna, odnosno na dužniku, iako u nekim slučajevima još jedan pojedinac može biti garant.

Solidarne grupe pozajmljivača (zaduživanje bazirano na ugovoru o zajedničkoj odgovornosti implementiranoj u „solidarnim grupama“). Inicijalno, u svojim kreditnim aktivnostima ove ugovore su koristili The Grameen Bank iz Bangladeša i BancoSol iz Bolivije. Krediti su odobravani pojedincima, ali odgovornost za otplatu duga je i na članovima solidarne grupe koja je brojala od 3 do 10 članova.

Tzv. *Seoske banke* (“*Village banks*“) gdje svaka branša formira jednu veliku grupu kojoj je dat određeni stepen samouprave i slobode u odlučivanju i u kojoj je odgovornost za vraćanje zaduženja solidarna.

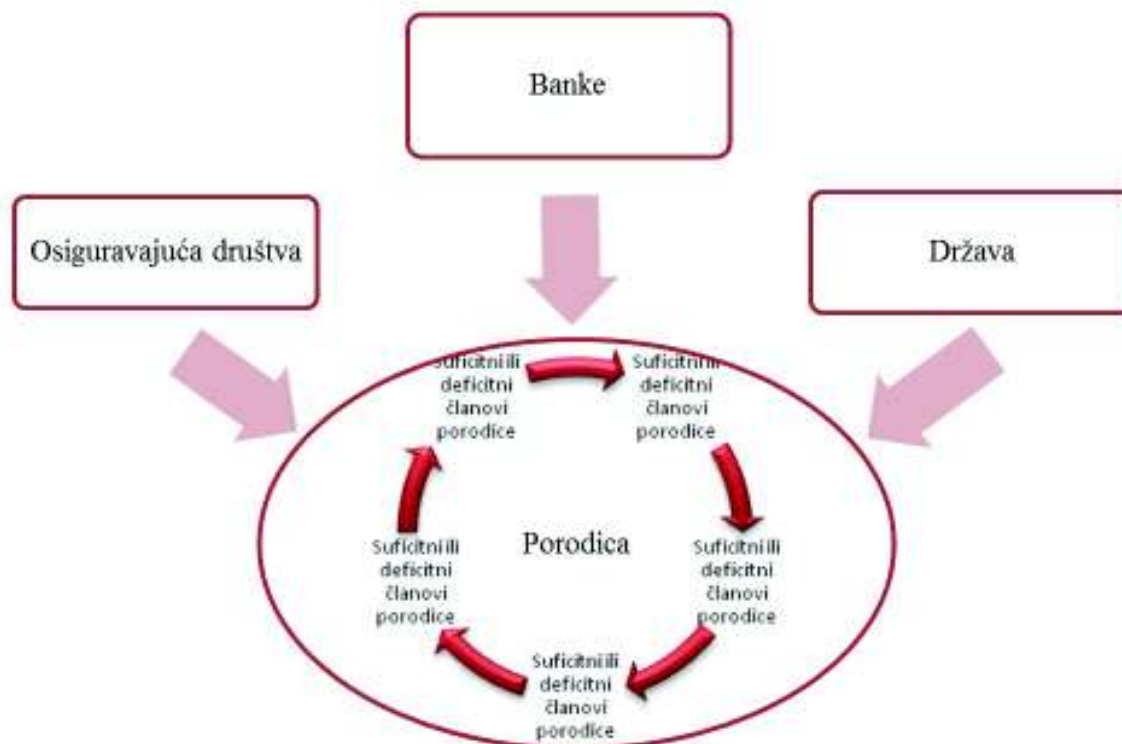
Insajderi u modelu solidarnog porodičnog bankarstva su članovi uže ili šire porodice u svojstvu novčanih deficitnih i/ili suficitnih jedinica koji formiraju formalnu ili neformalnu solidarnu grupu. Solidarnost u finansiranju i otplati duga može biti individualna ili grupna, ali najvažnije je da je aktivnost zasnovana na formalnim bilateralnim ili multilateralnim ugovorima između strana koji su određenim zakonskim rješenjima regulisani (npr. ugovori o dugu između fizičkih lica sa supsidijarnom klauzulom i ugovori o cesiji).

U aktivnosti finansiranja i otplate duga moguća je i autsajderska pozicija izvan grupe od strane određenih pojedinaca ili finansijskih institucija, ali ona nosi i veći stepen rizičnosti u otplati nastalog duga.

Prema ranije navedenim postulatima, deficitni odnosno investicioni članovi porodice traže izvore finansiranja svojih projekata ili potreba unutar uže ili šire porodice, kod njenih novčano suficitnih odnosno, štednih članova koji imaju kapacitet slobodnih novčanih sredstava. Između njih se obavezno zaključuje formalni ugovor o nastanku duga, uslovima zaduženja i aspektima servisiranja, najčešće sa supsidijarnom klauzulom. Ovaj ugovor je po svojoj snazi bazičan, a na osnovu njega mogu proisteći i drugi oblici ugovora između strana u dugu koji bi pobliže regulisao i olakšao otplatu nastalog duga, ali i dodatno osigurao članove

porodice koji su u svojstvu povjerioca od nastupanja određenog kreditnog i drugih rizika (npr. Ugovor o jemstvu, bankarskoj garanciji, cesiji i sl.). Svako uključivanje dodatnih autsajdera izvan grupe se dodatno formalno-pravno reguliše.

Troškovi solidarnog porodičnog zajmovnog aranžmana se svode na troškove zaključivanja ugovora, dodatnih zajmovnih garancija i osiguranja, najčešće od strane autsajdera u modelu, i troškova servisiranja duga. Povjerilac u solidarnom porodičnom zajmovnom aranžmanu ne ostvaruje prihod od kamata niti bilo koji drugi prihod od finansiranja, već svojevrsni „porodični akcept“ u pogledu vraćanja pozajmljene kvote i podrške u finansiranju svojih budućih investicionih poduhvata.

Izvor: Autor

Slika 1: Model solidarnog porodičnog bankarstva

3. DETERMINANTE MODELA

Osim socijalne ekonomije, odnosno solidarnih finansija, model solidarnog porodičnog bankarstva je determinisan solidarnošću i kulturnim vrijednostima nacije.

Pojam solidarnost potiče iz latinskog izvora od riječi *Solidus* što znači gusto i čvrsto. "Rimsko-pravni pojam *in solidum* znači obavezivanje za cjelinu, zajedničko jamstvo, zajednički dug, solidarna obligacija: *obligatio in solidum*. Jedan za sve, svi za jednoga. Svi priskaču onome koji ne može platiti svoj dug, a on je u obrnutom slučaju obavezan svima drugima." [1] *Bez principa solidarnosti koji je komplementaran istovremeno sa principom dobrovoljnosti nema održivosti modela solidarnog porodičnog bankarstva.*

Determinanta kulturnih vrijednosti takođe opredjeljuje održivost modela solidarnog porodičnog bankarstva. Održivost modela je moguća kod nacija koje u okviru svojih kulturnih vrijednosti gaje visok nivo socijalizacije, bliskosti i povjerenja u porodičnim zajednicama, te

spremnost za racionalizaciju, štednju i odricanje. Zatim, vrlo bitna komponenta kulturne vrijednosti nacije je šta je prioritetni kriterij u ocjeni imovinske vrijednosti, kao i stepen tolerancije rizika.

Brojne psihološke studije dokazuju uticaj kulturnih vrijednosti nacije na kriterij u ocjeni neizvjesnosti i toleranciji rizika što je veoma bitno za održivost modela solidarnog porodičnog bankarstva. Navedimo neke od njih. U svom istraživanju Solomon Tadesse i Chuck Kwok[11] navode nekoliko vrlo bitnih mišljenja autora o uticaju kulturnih vrijednosti na naše stavove, ponašanje i kriterije u donošenju odluka. Između ostalih, navode mišljenje Hofstede-a and Bond-a (1988) da je kultura “kolektivno programiranje uma koje razlikuje članove jedne kategorije ljudi od onih drugih. Kultura se sastoji od određenih vrijednosti koje oblikuju ponašanje kao i nečiju percepciju svijeta”. Zatim, navode tvrdnje i empirijske dokaze Adler-a (1997), Homer-a i Kahle-a (1988) da kultura utiče na naše vrijednosti koje utiču na naše stavove, a stavovi na ponašanje i donošenje odluka (vrijednost→stavovi→ponašanje).[11]

U svom naučnom radu “Cultural Influences on German versus U.S. Management Accounting Practices” John B. MacArthur dokazuje kako razlike u nacionalnim kulturnim karakteristikama između Sjedinjenih Američkih Država i Njemačke mogu dovesti do razlika u pristupu upravljačkog računovodstva. Kada se uporede ove dvije zemlje, jedna od ključnih kulturnih razlika je izbjegavanje neizvesnosti. Njemačka je klasifikovana kao zemlja sa visokim stepenom izbjegavanja nesigurnosti, odnosno narod je sa niskom tolerancijom za neizvjesnost, dok se Sjedinjene Američke Države smatraju zemljom sa vrlo niskim stepenom izbjegavanja nesigurnosti, odnosno narod je sa vrlo visokom tolerancijom za neizvjesnost.[6] Širu analizu uticaja kulturnih razlika na donošenje odluka izvršio je Christoph S. Weber koji u svom istraživanju navodi da su Francuzi, Indijci, Britanci, Kinezi i Amerikanci nacije sa visokom riziko tolerancijom. Nijemci zauzimaju prosječnu poziciju, a Brazilci, Meksikanci i Španci sebe smatraju riziko averzičnim, dok su Japanci visoko averzični na rizik. Pojedinci iz Centralne Evrope su više riziko averzični od Skandinavaca, Španaca i Grka. Turci, Italijani, Grci i bivši Jugosloveni imaju tendenciju da budu više riziko averzični od drugih.[15] U svom istraživanju je došao do zaključka da kulturna pozadina zaista ima snažan uticaj na riziko ponašanje ljudi u donošenju odluka.

U svom istraživanju René M. Stulz i Rohan Williamson dokazuju uticaj kulturnih razlika, razlika u religiji i jeziku, na prava povjerilaca i zaštitu investitora. U kontekstu istraživanja navode David-ov pogled na razlike u zakonskom tretmanu ugovora u Francuskoj gdje su ugovori bazirani na principu moralnosti, odnosno obećanju “koje je grijeh ne izvršiti”, i tretmanu ugovora u engleskom zakonu koji ima karakter nagodbe koja nema karakter obećanja koje treba po svaku cijenu izvršiti ukoliko strana koja izvršava nagodbu trpi određene posljedice povrede nagodbe.[10]

U svom istraživanju nastanka i strukture porodičnih zadruga, koje smatramo istorijskim korijenima modela solidarnog porodičnog bankarstva, Nada Novaković prvi istorijski izvor nalazi u Srpskom riječniku Vuka Karadžić, objavljenog 1818. godine u kojem upoznaje “domaću i svetsku javnost sa zadrugom kod Srba”. [7] Međutim, navodi i stavove etnologa Gavazzi-ja koji je proširio “teorijski okvir istraživanja porodične zadruge tako što je naglasio da je postojala kod svih Slovena” sa čijim shvatanjem su se saglasili i Kadlec, Maitzen i u svojim prvim radovima Sicard koji zadrugu posmatra kao “zajednicu života i rada”. Zajedničko za sve autore je da su nastanak i postojanje porodične zadruge pripisivali određenoj etničkoj zajednici sa visokim nivoom socijalizacije, porodične bliskosti i solidarnosti kao kulturnih vrijednosti zajednice. Zadruga nastaje putem srodstva i privođenja, zadrugari su ravnopravni u upravljanju i zajednički rade na zajedničkoj imovini. Na njenom čelu je starješina koji predstavlja zadrugu i nastupa u spoljnom okruženju. Značajna

karakteristika porodičnih zadruga svojevremeno je bila spremnost na tzv. mobu “kao dobrovoljno, besplatno pružanje pomoći komšiji, rođaku u obavljanju različitih poslova” i na druge oblike udruženog rada kao što su pozajmice, sprege i kuluci.[14]

4. EFEKTI MODELA SOLIDARNOG PORODIČNOG BANKARSTVA

Uvažavajući polaznu hipotezu, pretpostavke i determinante modela, kao i rezultate istraživanja došlo se do zaključka da bi ključni efekat primjene modela solidarnog porodičnog bankarstva bio za društvenu zajednicu kroz ublažavanje problema visokog nivoa zaduženosti sektora stanovništva prema bankama, porast investicija i potrošnje što bi se pozitivno odrazilo na pokretanje privrednih aktivnosti, samozaposlenost i zaposlenost. Visok stepen zaduženosti stanovništva i privrede smanjuje domen kreditnog naprežanja bankarskog sektora kako zbog smanjenja mogućnosti plasmana, tako i zbog značajno narušenog kreditnog boniteta sadašnjih i budućih dužnika.

Model solidarnog porodičnog bankarstva bi omogućio finansiranje potreba stanovništva, malih i srednjih porodičnih preduzeća preko raspoloživih finansijskih sredstava unutar uži i širi porodica koja često, najčešće zbog poljuljanog povjerenja u bankarski sektor u kriznim uslovima, ostaju „blokirana“ unutar porodičnih zajednica. Modelom solidarnog porodičnog bankarstva bi se oslobodio značajan finansijski kontigent neophodan za pokretanje privredne aktivnosti i potrošnje i bar djelimično uticalo na smanjenje kontinuiranog budžetskog deficita zemlje preko povećanja javnih prihoda.

Naravno, naizgled pasivna uloga bankarskih sistema u ovom modelu ne bi bila bez pozitivnih efekata. Prihodi banaka po osnovu provizija bi se povećali zbog njihovog aktivnog učešća u servisiranju duga, po osnovu garancija i sličnih poslova podrške u solidarnom porodičnom aranžmanu. Hipotetičko smanjenje kreditnog tržišta banaka je, u svojoj suštini, aktivno učešće banaka u „vraćanju“ finansijske aktive porodica u sistem i oprihodovanje preko učešća u servisiranju duga.

Posmatrano sa aspekta dužnika u modelu, ključni efekat je njihova motivacija investiranja zbog mogućnosti finansijskog pokrivanja potreba u investiranju preko porodičnih zajednica sa istovremenom mogućnošću solidarnog učešća kako u finansiranju, tako i u otplati duga istih u budućnosti (princip dobrovoljnosti i solidarnosti). Značajan efekat bi se postigao i u domenu troškova jer su investicije rasterećene troškova kamata i drugih troškova finansiranja zbog prihvaćenog principa solidarnosti u porodičnoj zajednici u budućnosti. Imajući u vidu da banke u ovom modelu svoj odnos sa zajednicom grade na principima društvene odgovornosti i moralnim kodeksima, odnos dužnika sa bankom u modelu je prisan, zasnovan na uzajamnom povjerenju i obostranim interesima što će zasigurno otvoriti put dugoročnom jačanju povjerenja i saradnje između banaka i članova porodičnih zajednica.

Značajan pozitivan efekat modela solidarnog porodičnog bankarstva za porodicu je što, i nakon obrta, odnosno uspješnog investiranja projekata, finansijska sredstva ostaju u porodici što osnažuje njeno jezgro i jača bliskost i povjerenje unutar njenih članova, a dugoročno preko srodnika se osnažuje u svakom pogledu. *Snažna i stabilna porodica implicira i snažno i stabilno društvo.*

Svi navedeni efekti se tiču i odnosa povjerilaca u zajednici koji uvijek u budućnosti mogu za realizaciju svojih budućih projekata računati na ekonomsku snagu, bliskost i povjerenje uže i šire porodične zajednice koja je podržana stečenim povjerenjem bankarskih instituta kojima je svakako u prioritetnom interesu saradnja sa ekonomski dugoročno osnaženim porodičnim zajednicama.

5. ZAKLJUČAK

Model solidarnog porodičnog bankarstva je koncipiran sa ciljem premoštavanja opšte finansijske zaduženosti stanovništva i potrebom aktiviranja slobodnih finansijskih resursa članova porodičnih zajednica radi pokretanja privredne aktivnosti, zapošljavanja i samozapošljavanja, a uvažavajući determinante solidarne ekonomije, solidarnosti i kulturnih vrijednosti nacija.

Banke dobivaju vrlo značajnu ulogu u servisiranju duga, poslovima obezbjeđenja i drugih poslova podrške u solidarnog porodičnom aranžmanu.

Motiv ulaganja u koncipiranom modelu nije profit već osigurana solidarnost ostalih članova porodice u budućim investicionim poduhvatima, finansijsko i svako drugo osnaživanje porodične zajednice kao predušlova njene stabilnosti i dugoročnosti.

Među bitnim ograničenjima održivosti koncipiranog modela solidarnog porodičnog bankarstva može se istaći stepen bliskosti, povjerenja i solidarnosti u porodici, spremnost članova porodica za racionalizaciju, štednju i odricanje i opšte prihvaćeni stepen tolerancije rizika ulaganja bez motiva profita.

REFERENCES

- [1] Brunkhorst, H. (2004). *Solidarnost. Od građanskog prijateljstva do globalne pravne zajednice*. Beograd/Zagreb: Beogradski krug/Multimedijalni institut.
- [2] Bašić, D. (2011). *Uzročno-posljedična povezanost pojave finansijskih kriza i makroekonomskih faktora okruženja*, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Istočnom Sarajevu, 5, pp. 147-170.
- [3] Chaves, R., Monzón Campos J. L. (2010). *Socijalna ekonomija u Evropskoj Uniji* (prevod). *Rev. soc. polit.*, 17 (1), pp. 113-138.
- [4] Cull, R., Demirgüç-Kunt, A., Morduch J. (2007). *Financial Performance and Outreach: A Global Analysis of Leading Microbanks*, *The Economic Journal*, 117, pp. 107–133.
- [5] Mendell, M. and Nogales, R. (2012). *Solidarity Finance: An Evolving Landscape*, *Universitas Forum*, Vol. 3, No. 2, pp. 1–18.
- [6] MacArthur, J. B. (2006). *Cultural Influences on German versus U.S. Management Accounting Practices*. *Management Accounting Quarterly*, Vol. 7, No. 2, pp. 10-16.
- [7] Novaković, N. (2005). *Teorije o nastanku i strukturi porodičnih zadruga*. *Stanovništvo*, 1-4, pp. 105-134.
- [8] OECD (2012), “Debt and Macroeconomic Stability”, *OECD Economics Department Policy Notes*, No. 16 January 2013.
- [9] Parun Kolin, M. i Petrušić, N. (2008). *Socijalna preduzeća i uloga alternativne ekonomije u procesima evropskih integracija*. Beograd: Evropski pokret u Srbiji.
- [10] Stulz, R. M. i Williamson, R. (2003). *Culture, openness, and finance*. *Journal of Financial Economics*, 70, pp. 313–349.
- [11] Tadesse, S. i Kwok, C. (2005). *National Culture and Financial Systems*. Michigan: The William Davidson Institute at The University of Michigan.

[12]The United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD). (2015). *Social and Solidarity Finance: Tensions, Opportunities and Transformative Potential* (Event Brief 02). Retrieved February 18, 2016, from [http:// www.unrisd.org/eb2](http://www.unrisd.org/eb2)

[13]The Finansol Label. (2015). *Exploring Social Finance in France*. Retrieved March 17, 2016, from [http:// www.finansol.org](http://www.finansol.org)

[14]Vlajinac, M. Z. (1929). *Moba i pozajmica*. Srpski etnografski zbornik, knjiga XLIV, Beograd: Srpska Kraljevska Akademija.

[15]Weber, C. S. (2013). *Cultural Differences in Risk Tolerance*. Erlangen: Friedrich Alexander Universität, Institut für Wirtschaftswissenschaft (Institute of Economics).